

فطرت آغاز راه است و دین، غایت آن

استاد درس خارج حوزه قم در یادداشتی در تفسیر نشانه محور آیه فطرت بیان کرد: کلمه «فطر» ناظر بر آفرینش است و کلمه «دین» بر تشریحی دلالت دارد ...

استاد درس خارج حوزه قم در یادداشتی در تفسیر نشانه محور آیه فطرت بیان کرد: کلمه «فطر» ناظر بر آفرینش است و کلمه «دین» بر تشریحی دلالت دارد که با فطرت هماهنگ بوده و انسان را به کمال رهنمون می سازد؛ این پیوند نشان می دهد که فطرت آغاز راه است و دین، غایت آن.

آیت الله احمد مبلغی عضو مجلس خبرگان رهبری آیت الله احمد مبلغی، عضو مجلس خبرگان رهبری و استاد درس خارج حوزه علمیه قم در یادداشتی که در اختیار اینکنا قرار داده به تفسیر آیه فطرت با تکیه بر روش نشانه محور پرداخته اند که این مطلب را می خوانیم.

آیات قرآن، جواهر آسمانی اند و لؤلؤهای ربانی که بر صفحه دل ها نقش می زنند و مسیر خردها را روشن می کنند، تا انسان را به افق های حکمت رهنمون سازند و او را به ساحل حقیقت برسانند. هر لفظ آن چراغی است، هر عبارت آن کلیدی و هر سیاق آن تاجی بر سر معنا و خلاقیت.

در این پهنه ربانی، آیه فطرت می درخشد: «فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ».

سیاق های آیه

این آیه کریمه، کلامی زیبا و معنایی عمیق دارد؛ پیوندی میان حکمت نهان و حقیقت ازلی می سازد و به چراغی برای اندیشمندان و کلیدی برای فهم غایت های والای انسانی بدل می شود. تدبر در این آیه، ابعاد گوناگونی را روشن می سازد:

۱. سیاق هستی شناختی: ماهیت انسان و گوهر آفرینش او

«فِطْرَةَ اللَّهِ» دلالت بر نظامی ازلی و ساختاری ابدی دارد که در نهاد انسان به ودیعه نهاده شده است. این حقیقتی ثابت است که دستخوش تغییر و زوال نمی شود. هر ذره از وجود انسان، قطره ای از دریای فطرت است و هر شعاع از هستی اش، نشانی از نظم الهی.

۲. سیاق شناخت شناختی: دانش در آینه فطرت

فطرت الهی، نوری در ژرفای انسان نهفته دارد که حق را آشکار و خیر را از شر متمایز می سازد. تعبیر «الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا» به بنیادهای معرفتی اشاره دارد که انسان را برای درک حقیقت های والا آماده می سازد. همچنان که آینه تصویر را به وضوح منعکس می کند، فطرت حقایق را با روشنی و شفافیت باز می نماید.

۳. سیاق انسان شناختی: شمولیت فطرت

این آیه نشان می دهد که فطرت الهی نه محدود به گروهی خاص است و نه مقید به زمان و مکان؛ بلکه موهبتی عام برای همه انسان هاست. از شرق تا غرب، از گذشته تا آینده، هر انسانی سهمی در این عطا الهی دارد.

۴. سیاق الهیاتی: پیوند میان انسان و پروردگارش

«فِطْرَةَ اللَّهِ» حکایت از رابطه ای وجودی و روحانی میان انسان و آفریدگار دارد؛ پلی است میان قلب های انسان و سرچشمه ازلی. در نهاد هر انسان، نشانی از خالق اوست و در دل هر انسان، ندایی به سوی پروردگارش.

۵. سیاق تکلیف شناختی: راه انسان به سوی کمال

فطرت الهی، بی هدف و تصادفی نیست، بلکه مقصوددار و هدفمند است. «فَطَرَ» دلالت دارد بر این که این فطرت، بنیان تکالیف الهی و سرچشمه اخلاق و شریعت است. همان طور که ستاره راهنمای کشتی است، فطرت چراغ راه هدایت است.

۶. سیاق جامعه شناختی: وحدت در کثرت

این آیه نشان می دهد که فطرت مشترک انسانی، اساس جامعه ای متوازن و اخلاق مدار است. هر فرد عضوی از پیکر انسانیت است و هر جامعه جزئی از این بنای الهی.

سیر شگفت انگیز آیه

این آیه از خدا آغاز می شود: «فِطْرَةَ اللَّهِ»، خالق که مبدأ هر وجودی است؛ سپس به انسان می رسد: «الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا»، جوهر آفرینش او را مخاطب می سازد و در نهایت به دین ختم می شود: «ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ»، که راه روشن و هدایت است. این سیر سه گانه، پیوند میان خالق، مخلوق و هدایت را نشان می دهد.

پیوند میان تکوین و تشریح

آنچه این آیه را شگفت تر می سازد، ترکیب زیبا و هماهنگ میان آفرینش و شریعت است. کلمه «فَطَرَ» ناظر بر آفرینش است و کلمه «دین» بر تشریحی دلالت دارد که با فطرت هماهنگ بوده و انسان را به کمال رهنمون می سازد.

این پیوند نشان می دهد که فطرت آغاز راه است و دین، غایت آن؛ گویی مسیر از آفرینش طبیعی آغاز و به تشریح الهی ختم می شود. در این هماهنگی شگفت، انسان راهی می پوید که در آن فطرت و شریعت، هر دو، وی را به پروردگار نزدیک تر می سازند.